

Sekáči (Opiliones) lokality Na Skřivánku v k.ú. Jiřín v okrese Jihlava

Pavel Bezděčka & Klára Bezděčková

2024

Sekáči (Opiliones) lokality Na Skřivánku v k.ú. Jiřín v okrese Jihlava

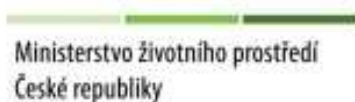
Pavel Bezděčka & RNDr. Klára Bezděčková, Ph.D.

2024

Obsah

1) Úvod	3
2) Metodika	3
3) Charakteristika a poloha lokality	3
4) Výsledky	8
5) Literatura	11
6) Fotodokumentace	12

Průzkum byl realizován v rámci projektu Pobočky České společnosti ornitologické na Vysočině (projekt č. 132425), který byl v roce 2024 finančně podpořen programem Ochrana biodiverzity, což je národní program Českého svazu ochránců přírody financovaný Ministerstvem životního prostředí ČR a spolufinancován Nadačním fondem Veolia. Děkujeme.

O lokalitu Na Skřivánku pečuje Pozemkový spolek Gallinago při Pobočce České společnosti ornitologické na Vysočině. Lokalita byla vykoupena Českým svazem ochránců přírody v rámci sbírky Místo pro přírodu.

1) Úvod

Lokalita Na Skřivánku leží v centrální části Kraje Vysočina západně od města Jihlavy. Průzkum sekáčů probíhal za účelem zjištění jejich výskytu na lokalitě a získání podkladů pro péči o zdejší biotopy a případné obnovní zásahy.

2) Metodika

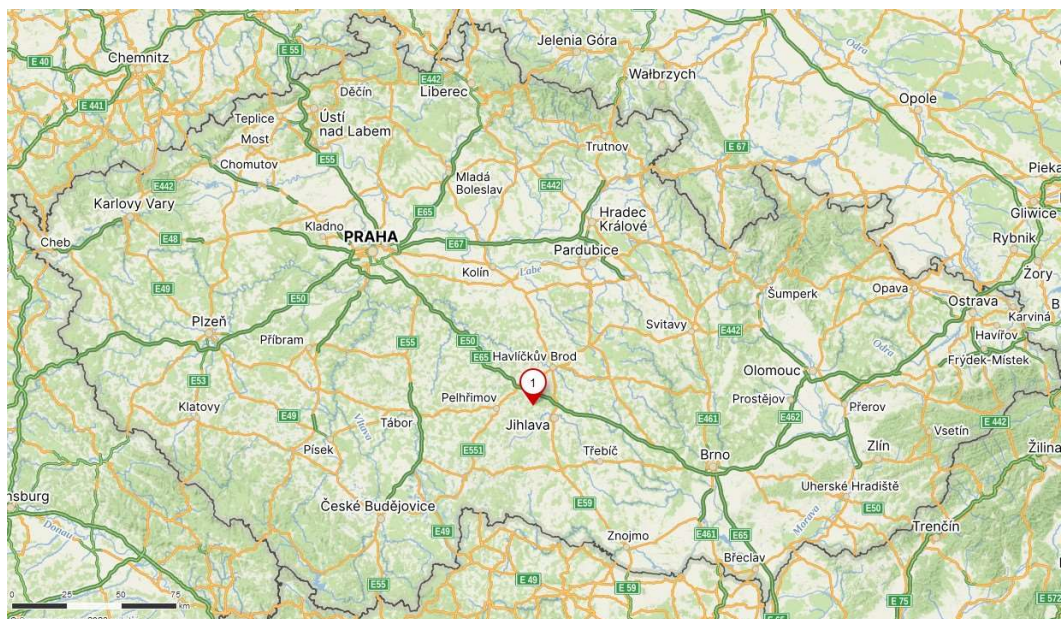
Průzkum sekáčů lokality byl proveden v roce 2024. Kromě sběru terénních dat byly prohledány i další publikované a nepublikované zdroje, kde by informace o skupině na studovaném území mohly být přítomny. Při návštěvách lokality byly zaznamenávány všechny zjištěné druhy sekáčů. V rámci jednotlivých čeledí jsou druhy řazeny abecedně.

Průzkum byl prováděn běžnými selektivními metodami, tj. přímým vyhledáváním jednotlivých individuí, smykem vegetace a sklepáváním dřevin. Nalezené exempláře byly identifikovány in situ, v nezbytných případech v laboratoři, za pomoci kapesní lupy (lupy 10x a 30x zvětšující) a binokulárního mikroskopu, max. zvětšení 112x. **Identifikace** byla prováděna podle Martense (1978), informace obecného charakteru byly čerpány z Pinto-da-Rocha et al. (2007).

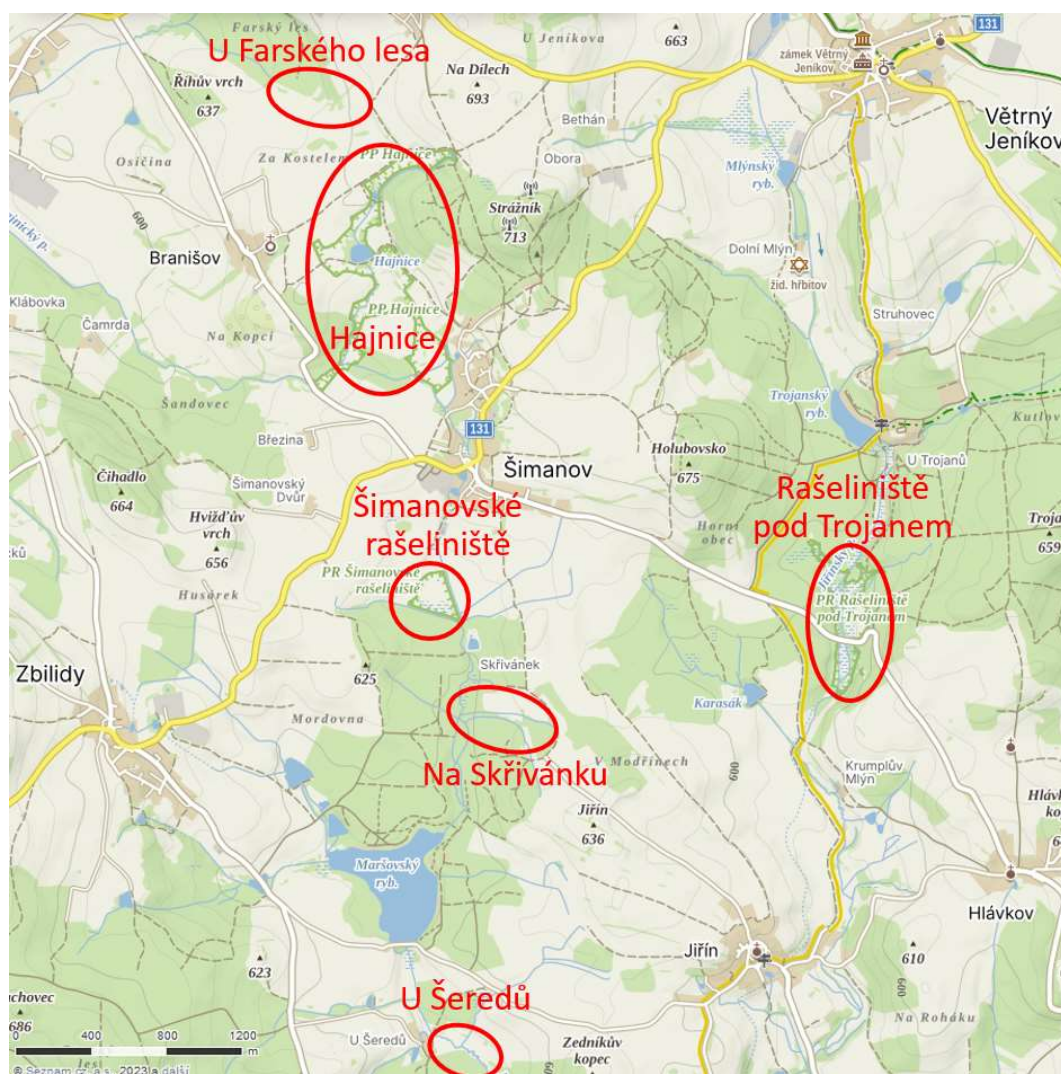
3) Charakteristika a poloha lokality

Název:	Na Skřivánku
Kraj:	Kraj Vysočina
Okres:	Jihlava
Obec:	Vyskytná nad Jihlavou
Katastrální území:	Jiřín
Lokalizace:	cca 1,5 km SZ od Jiřína
Výměra:	11 ha
Nadmořská výška:	596 – 613 m n. m.
Mapovací kvadrát:	6558d
Kategorie ochrany:	Pouze části jako významné krajinné prvky (VKP) ze zákona (vodní tok, niva, les), v rámci územního systému ekologické stability (ÚSES) lokalitou prochází v jihovýchodní části regionální biokoridor (RBK), na jihozápadě zasahuje svým okrajem lokální biocentrum (LBC) a západním okrajem prochází lokální biokoridor (LBK), v územním plánu jsou některé části vymezeny jako plochy přírodní nebo smíšené přírodní.

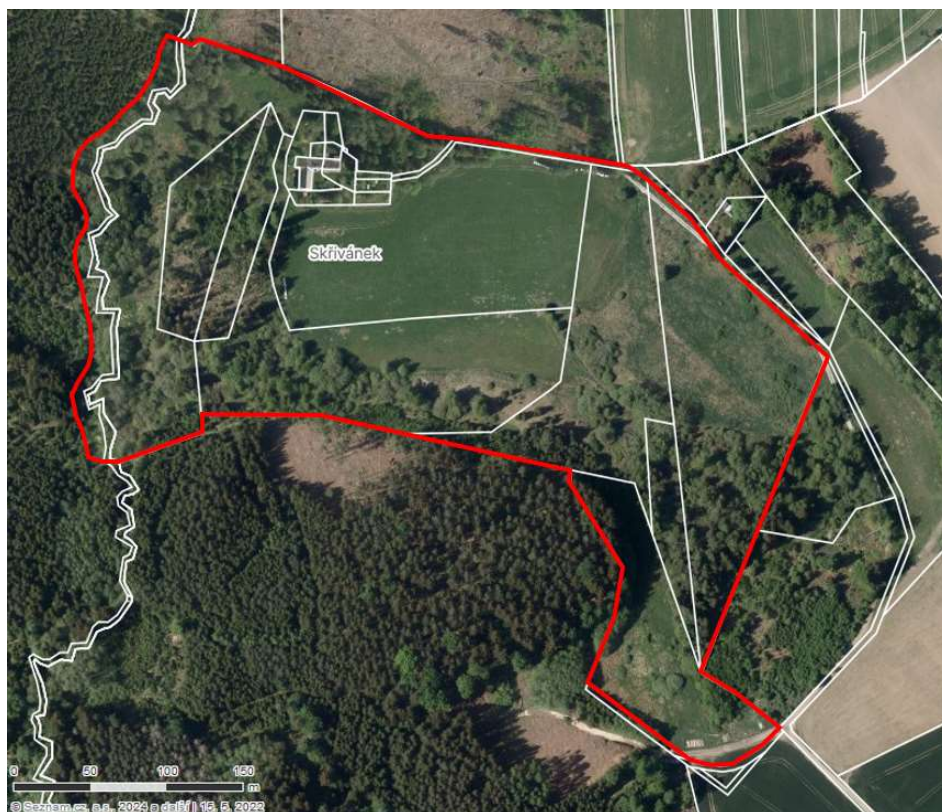
Obr. 1: Orientační poloha lokality v rámci ČR (www.mapy.cz).

Obr. 2: Poloha lokality a znázornění dalších významných rašelišti v okolí (www.mapy.cz).

Obr. 3: Vymezení lokality na leteckém snímku (www.mapy.cz).

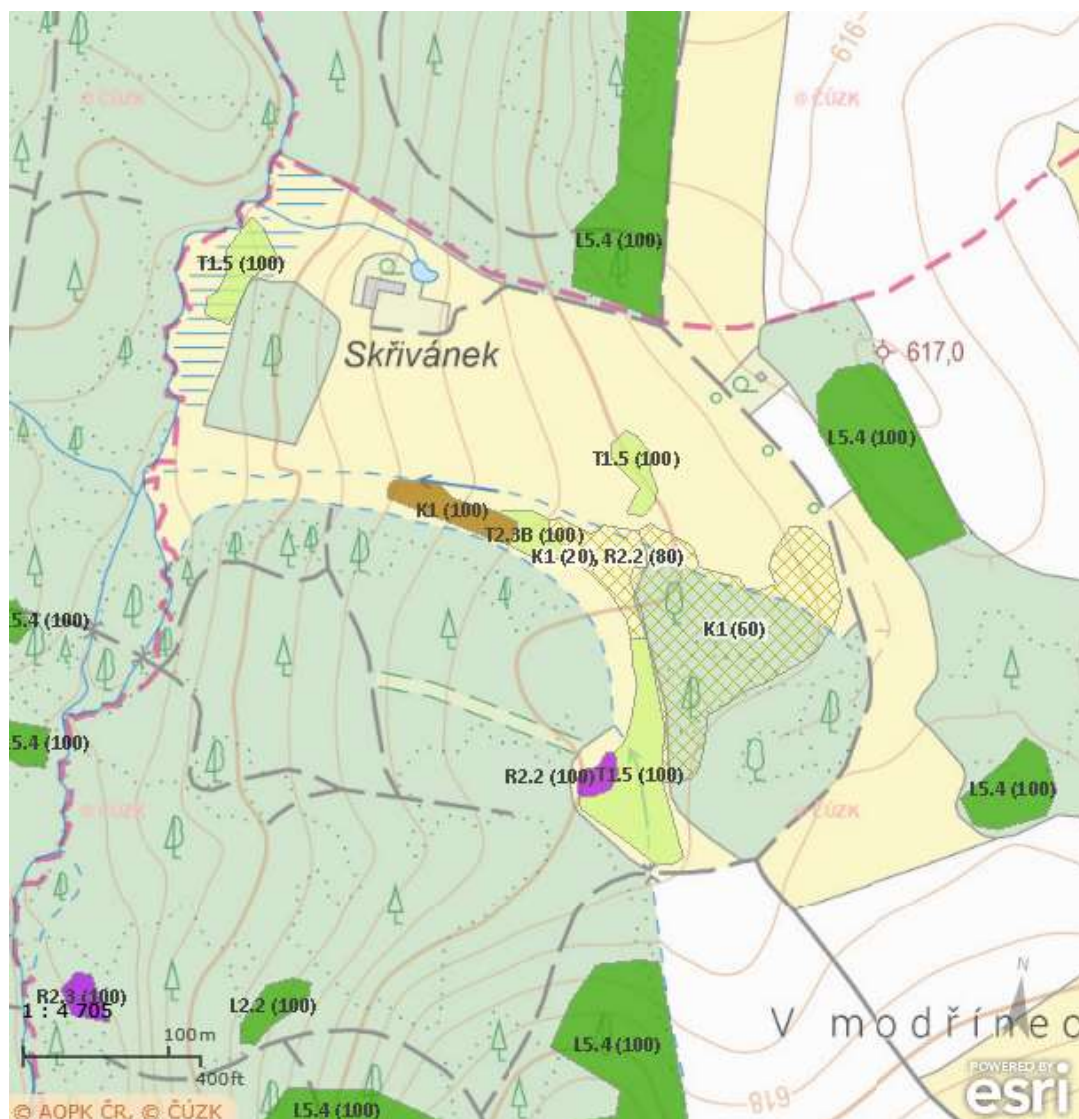

- Klima:** Klimatická oblast mírně teplá, podoblast MT3 (QUITT 1971)
- Geomorfologie:** Soustava: II – Česko-moravská soustava
 Podstava: IIC – Českomoravská vrchovina
 Celek: IIC-1 – Křemešnická vrchovina
 Podcelek: IIC-1D – Humpolecká vrchovina
 Okres: IIC-1D-5 – Vyskytenská pahorkatina
 (DEMEK et MACKOVIČIN 2006)
- Geologie:** nivní sediment, kamenitý až hlinito-kamenitý sediment, migmatit, granit
 (ČGS 2015)
- Pedologie:** glej fluvický, glej histický, pseudoglej, kambizem oglejená dystrická
 (ČGS 2012)
- Biogeografie:** Biogeografická oblast: Kontinentální
 Biogeografická podprovincie: 1 – Hercynská
 Bioregion: 1.46 – Pelhřimovský
 Biochory: 5Do – Podmáčené sníženiny na kyselých horninách 5. v.s.
 5PS – Pahorkatiny na kyselých metamorfitech 5. v.s.
 (CULEK et al. 2005, 2013)
- Fytogeografie:** Fytogeografická oblast: M – Mesofytikum
 Fytogeografický obvod: M1 – České mesofytikum
 Fytogeografický okres: 67 – Českomoravská vrchovina (BÚ ČSAV 1987)
- Potenciální přirozená vegetace:** Biková bučina (*Luzulo-Fagetum*) (NEUHÄUSLOVÁ et al. 1997)
- Přírodní lesní oblast:** 16 – Českomoravská vrchovina (Vyhláška MZe č. 83/1996 Sb.)

Ekosystémová a biotopová charakteristika: Z vegetačního pohledu se jedná o značně degradovaný komplex luční až mokřadní vegetace v různě pokročilém stádiu sukcese. Přírodní společenstva na lokalitě reprezentují vlhké až střídavě vlhké louky a lada, které jsou až na plošně nevelké okraje koseného kulturního porostu dlouhodobě bez péče. V minulosti se pravděpodobně jednalo o mozaiku podhorských a horských smilkových trávníků svazu *Violion caninae*, vlhké pcháčové louky sv. *Calthion palustris* a mírně kyselá rašeliniště a rašelinné louky sv. *Caricion canescenti-nigrae*. Aktuálně se na lokalitě nacházejí jen v různé míře degradované porosty sv. *Violion caninae* a sv. *Calthion palustris* z větší části zarostlé mokřadními vrbinami sv. *Salicion cinereae* a náletem dřevin. Také zdejší lesní porosty mají víceméně kulturní charakter, jsou z části odtěžené a tvoří je porosty různých druhů dřevin (EKRTOVÁ 2024). V rámci Mapování biotopů ČR (HÁRTEL et al. 2009) a jeho aktualizací zde byly vymapovány některé ohrožené přírodní biotopy (viz obr. 4), přičemž aktuální hodnocení v roce 2024 již nepotvrdilo přítomnost biotopu Nevápnitá mechová slatiniště (R2.2), neboť tyto plochy již značně podlehly degradaci (viz obr. 5, EKRTOVÁ 2024).

Obr. 4: Přírodní biotopy na lokalitě a v jejím okolí vymapované v letech 2007–2023 (webgis.nature.cz). V závorce je uvedena kategorie ohrožení podle Červeného seznamu biotopů ČR (CHYTRÝ 2020).

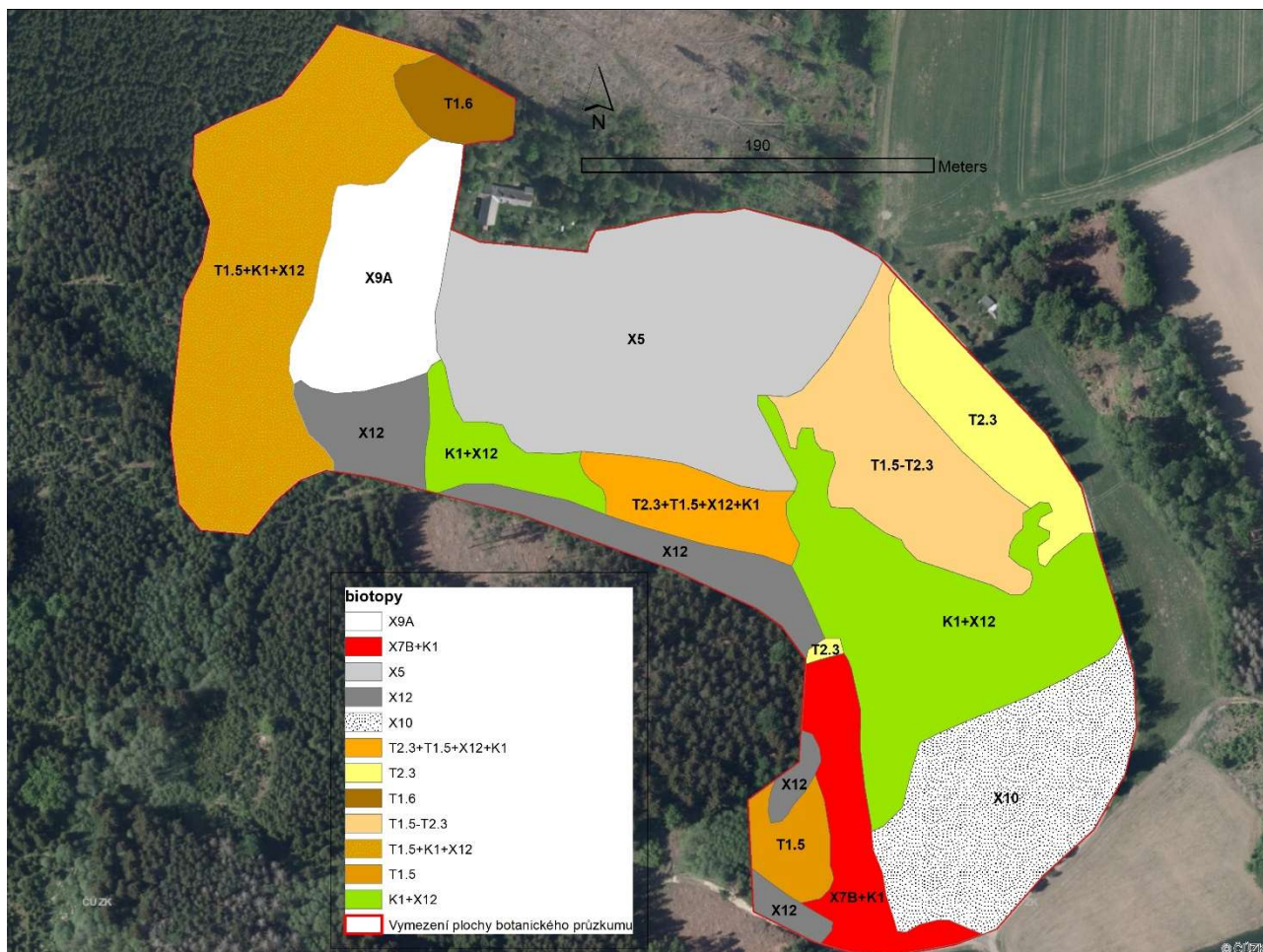
- R2.2 – Nevápnitá mechová slatiniště [VU]
- R2.3 – Přečtová rašeliniště [EN] (okolí lokality)
- K1 – Mokřadní vrby [VU]
- T1.5 – Vlhké pcháčové louky [NT]
- T2.3B – Podhorské a horské smilkové trávníky bez výskytu jalovce obecného (*Juniperus communis*) [NT]
- L2.2 – Údolní jasanovo-olšové luhy [NT] (okolí lokality)
- L5.4 – Acidofilní bučiny [LC] (okolí lokality)

Obr. 5: Biotopy na lokalitě vymapované v roce 2024 (EKRTOVÁ 2024).

V závorce je uvedena kategorie ohrožení podle Červeného seznamu biotopů ČR (CHYTRÝ 2020).

- K1 – Mokřadní vrbiny [VU]
- T1.5 – Vlhké pcháčové louky [NT]
- T1.6 – Vlhká tužebníková lada [NT]
- T2.3 – Podhorské a horské smilkové trávníky [NT]
- X5 – Intenzivně obhospodařované louky
- X7B – Ruderální bylinná vegetace mimo sídla, ostatní porosty
- X9A – Lesní kultury s nepůvodními jehličnatými dřevinami
- X10 – Lesní paseky a holiny
- X12 – Nálety pionýrských dřevin

Obr. 6: Vývoj lokality je patrný při porovnání s historickým leteckým snímkem (1953 a 2022, kontaminace.cenia.cz). Zřejmá je radikální změna biotopů. Pravidelně obhospodařované bezlesí s jasně ohraničenými lesními porosty, které zdejší louky obklopovaly, je dnes na podmáčených plochách zarostlé náletovými dřevinami. Bez dřevin zůstaly převážně travní porosty, které byly dříve z velké části pravděpodobně i zorněné.

4) Výsledky

Seznam zjištěných druhů

Na lokalitě Na Skřivánku jsme zaznamenali výskyt celkem **7 druhů sekáčů** – viz Tab. 1. Publikované ani nepublikované informace o sekáčích z případných dřívějších průzkumů lokality jsme nenašli.

Tab. 1. Přehled zjištěných druhů.

Taxon
<i>Leiobunum rotundum</i> (Latreille, 1798) sekáč nitkonohý
<i>Nemastoma lugubre</i> (Müller, 1776) žlaznatka dvouskvrnná
<i>Oligolophus tridens</i> (C. L. Koch, 1836) sekáč obecný
<i>Opilio canestrinii</i> (Thorell, 1876) sekáč Canestriniho
<i>Paranemastoma quadripunctatum</i> (Petty, 1833) žlaznatka čtyřskvrnná
<i>Phalangium opilio</i> Linnaeus, 1761 sekáč rohatý
<i>Rilaena triangularis</i> (Herbst, 1799) sekáč trojúhlý

Komentář ke zjištěným druhům a doporučení k ochraně

***Leobunum rotundum* (Latreille, 1798) – sekáč nitkonohý**

Druh vlhkých lesů, okolí potoků a skal, často se objevuje na kmenech stromů nebo na vegetaci. Vyhledává stinná a vlhká místa s vegetací.

***Nemastoma lugubre* (Müller, 1776) – žlaznatka dvouskvrnná**

Ve střední Evropě hojný málo pohyblivý druh nižších až středních poloh, žijící ve vlhkých stinných biotopech, často v okolí lesních potoků, pod kameny, mechem, kůrou a v mrtvém dřevě.

***Oligolophus tridens* (C. L. Koch, 1836) – sekáč obecný**

U nás velmi hojný druh se širokou ekologickou valencí, mírně preferující prostředí lesů, zahrad a blízkost vody.

***Opilio canestrinii* (Thorell, 1876) – sekáč Canestriniho**

Synantropní, vyskytuje se na budovách, zídkách, v zahradách a v okolí lidských sídel, patří mezi naše nejhojnější synantropní sekáče. V poslední době proniká i do příměstských lesů, parků, zahrad a okolí měst.

***Paranemastoma quadripunctatum* (Perty, 1833) – žlaznatka čtyřskvrnná**

Podobně jako předchozí, obývá nejhojněji střední až vyšší polohy, zde často proniká i do méně zastíněných, avšak vlhkých biotopů.

***Phalangium opilio* Linnaeus, 1761 – sekáč rohatý**

Hojný ubiquist vyskytující se v lesích, zahradách, agrokulturách i v intravilánu měst.

***Rilaena triangularis* (Herbst, 1799) – sekáč trojúhlý**

Hojný druh nižších a středních poloh, preferuje listnaté a smíšené lesní porosty a jejich okraje. Často v lesním podrostu, ale někdy i vysoko v korunách stromů.

Tab. 3: Porovnání s dalšími zkoumanými lokalitami v okolí, na nichž proběhly průzkumy v minulosti (BEZDĚČKA & BEZDĚČKOVÁ 2015).

Taxon	Na Skřivánku	Hajnice	Pod Trojanem	U Farského lesa	U Šeredů
Ischyropsalididae – klepítníkovití					
<i>Ischyropsalis hellwigi</i> (Panzer, 1794) klepítník členěný			+		+
Nemastomatidae – žlaznatkovití					
<i>Nemastoma lugubre</i> (Müller, 1776) žlaznatka dvouskvrnná	+				+
<i>Paranemastoma quadripunctatum</i> (Perty, 1833) žlaznatka čtyřskvrnná	+	+	+	+	+
Phalangiidae – sekáčovití					
<i>Lacinius ephippiatus</i> (C. L. Koch, 1935) sekáč sedlový		+	+	+	+
<i>Lophopilio palpinalis</i> (Herbst, 1799) sekáč lesní		+	+	+	+
<i>Mitopus morio</i> (Fabricius, 1799) sekáč pestrý		+			
<i>Oligolophus tridens</i> (C. L. Koch, 1836) sekáč obecný	+	+	+	+	+
<i>Opilio canestrinii</i> (Thorell, 1876) sekáč Canestriniho	+				
<i>Phalangium opilio</i> Linnaeus, 1761 sekáč rohatý	+	+		+	+
<i>Platybunus bucephalus</i> (C. L. Koch, 1835) sekáč chlumní			+		
<i>Rilaena triangularis</i> (Herbst, 1799) sekáč trojúhelný	+	+	+	+	+
Sclerosomatidae					
<i>Leiobunum rotundum</i> (Latreille, 1798) sekáč nitkonohý	+				

Diverzita společenstva sekáčů plně odpovídá charakteru lokality. Jsou zde zastoupeny mokřadní druhy (*N. lugubre* a *P. quadripunctatum*), lesní druhy (*O. tridens*) a také druhy preferující spíše otevřené habitáty (*P. opilio*). Žádný ze zjištěných druhů není zařazen mezi zákonem chráněné druhy ani do červeného seznamu bezobratlých živočichů ČR (HEJDA et al. 2007).

Druhovú skladbu společenstev sekáčů studovaného území je podobná jako na významných rašeliništích lokalitách v okolí (některé rozdíly navíc mohou být způsobeny mírně odlišnými metodami průzkumu) – viz tabulka 3. Opatření k ochraně těchto společenstev lze proto doporučit stejná, jako se již osvědčila na uvedených lokalitách.

Péče o podmáčené a rašelinné louky by měla být prováděna tak, aby odpovídala životním nárokům chráněných, ohrožených a vzácných druhů organismů. Základem je sečení luk a prořezávky náletových dřevin. Pokud se podaří tento typ managementu zavést a dlouhodobě udržet, lze předpokládat zvýšení kvality a rozlohy biotopů vhodných pro přežívání vlhkomilných a tyrfofilních druhů živočichů. To může pozitivně ovlivnit velikost a dostupnost zdrojů pro nelesní druhy sekáčů. Lesní druhy sekáčů na lokalitě pravděpodobně ustoupí, nicméně populace běžných druhů tím nebudou zásadně dotčeny

5) Literatura

- BEZDĚČKA P. et BEZDĚČKOVÁ K., 2015:** Sekáči (Opiliones) vybraných rašelinných a podmáčených stanovišť v centrální části Českomoravské vrchoviny. – Ms.: 1–24, *depon. in: Pobočka ČSO na Vysočině*, online: www.prirodavysociny.cz/pdf/SekaciRaselinist2015.pdf.
- BÚ ČSAV, 1987:** Regionálně fytogeografické členění ČSR. Mapa 1 : 600 000. – *Academia, Praha*.
- CULEK M. [ed], 2005:** Biogeografické členění České republiky, II. díl. – *AOPK ČR, Praha: 1–590*.
- CULEK M., GRULICH V., LAŠTŮVKA Z. et DIVÍŠEK J., 2013:** Biogeografické regiony České republiky. – *Masarykova univerzita, Brno: 1–447*.
- ČGS, 2012:** Půdní mapa České republiky 1 : 50 000. – *Česká geologická služba, Praha*.
- ČGS, 2015:** Geologická mapa České republiky 1 : 50 000. – *Česká geologická služba, Praha*.
- DEMEK J. et MACKOVIČIN P. [ed], 2006:** Zeměpisný lexikon ČR. – 2. vyd., *AOPK ČR, Brno: 1–580*.
- EKRTOVÁ E., 2024:** Cévnaté rostliny a vegetace lokality Na Skřivánku v k.ú. Jiřín v okrese Jihlava. – Ms., *depon. in: Pobočka České společnosti ornitologické na Vysočině, Jihlava*, online: www.prirodavysociny.cz/pdf/NaSkrivanku-CevnateRostliny2024.pdf.
- HÄRTEL H., LONČÁKOVÁ J. et HOŠEK M. [ed], 2009:** Mapování biotopů v České republice: Východiska, výsledky, perspektivy. – 1. vyd., *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha: 1–196*.
- HEJDA R., FARKAČ J. et CHOBOT K., 2017:** Červený seznam ohrožených druhů České republiky: Bezobratlí. – *Příroda: 1-611*.
- CHYTRÝ M., 2020:** Červený seznam biotopů České republiky. – *Příroda, Praha, 41: 1–172*.
- MARTENS J., 1978:** Weberknecht (Opiliones). – *Tiere Deutschlands 4: 1–464*.
- NEUHÄUSLOVÁ Z., MORAVEC J., CHYTRÝ M., SÁDLO J., RYBNÍČEK K., KOLBEK J. et JIRÁSEK J., 1997:** Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky 1 : 500 000. – *Botanický ústav AV ČR, Průhonice*.
- PINTO-DA-ROCHA R., MACHADO G. et GIRIBET G., 2007:** Harvestmen, The biology of Opiliones. – *Harvard University Press: 1–597*.
- QUITT E., 1971:** Klimatické oblasti Československa. – *Geografický ústav ČSAV, Brno: 1–73*.
- Vyhláška MZe č. 83/1996 Sb.,** o zpracování oblastních plánů rozvoje lesů a o vymezení hospodářských souborů.
- Zákon č. 114/1992 Sb.,** o ochraně přírody a krajiny.

6) Fotodokumentace

Na Skřivánku – otevřené plochy s převažujícím výskytem nelesních druhů.

Na Skřivánku – zarůstající plochy s převládajícím výskytem eurytopních druhů.

Na Skřivánku – zastíněné plochy s převažujícím výskytem lesních druhů.

